

Adress
Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande avseende betänkandet En utvecklad översiktsplanering. Del:1 Att underlätta efterföljande planering (SOU 2018:46)

Utredningens uppdrag avser utreda och lämna förslag på hur översiktsplaneringen enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, kan utvecklas för att underlätta efterföljande planering m.m. och hur dialogen mellan staten och kommunen om fysisk planering i större omfattning ska kunna hanteras inom ramen för översiktsplaneringen. Därtill ska möjligheten att göra översiktsplanen bindande i vissa avseenden och hur redovisningen av planhandlingarna bör göras för att skapa förutsättningar för ökad förutsebarhet och en hållbar samhällsutveckling utredas.

Luleå tekniska universitet anser inledningsvis att den kommunala översiktsplaneringen har en mycket viktig uppgift och funktion, som stöd för kommunernas planläggning och lovgivning och trycker därför på att översiktsplanen ska innehålla vägledning för var bebyggelse ska lokaliseras och hur den ska utformas, men också hur marken och den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Kommunen ska i översiktsplanen redovisa sin syn på hur sådana förhållanden som kan ha väsentlig betydelse för efterföljande planering och prövning bör beaktas. Redovisningen bör omfatta natur- och kulturvärden, areella näringar, råvarutillgångar och samhällsviktiga funktioner, samt miljö, hälsa och säkerhet. Universitetet vill trycka på att landsbygdsutvecklingen bör förtydligas i översiktsplanen. Alla dessa delar anses vara extra viktiga för att översiktsplanen ska ha en betydelse för den efterföljande planeringen i kommunen. En utvecklad översiktsplanering leder till att fler aktörer får kunskap om kommunens syn på mark- och vattenanvändningen i kommunen. Det bidrar på så sätt till att förbättra förutsättningarna för bl.a. byggsektorn och bostadsbyggandet.

Lärosätet stödjer utredarnas förslag om:

- Att översiktsplanen även i fortsättningen bör vara den arena där stat och kommun kommer överens om de stora dragen när det gäller hur mark- och vattenområden ska användas.
- Att översiktsplanen även fortsättningsvis ska vara vägledande för efterföljande planering och prövning.
- Att översiktsplaner och fördjupningar av översiktsplaner som har antagits före årsskiftet 2003/2004, ska upphöra att gälla den 1 januari 2024. Detta på grund av att

planer, som är äldre än så har planen inte miljöbedömts och inte heller är utformade med hänsyn till gällande miljö kvalitetsnormer.

- Att kommunen visar sin uppfattning genom markanvändningskartan om hur de allmänna intressena enligt 2 kap. PBL bör tillämpas i kommunen. Kartan har stor betydelse för dialogen mellan staten och kommunen om hur mark och vatten bör användas.
- Att kommunen i översiktsplanen ska redovisa områden eller verksamheter som angår flera kommuner eller är av regional betydelse. Avsikten med denna redovisning är att stat och kommun gemensamt ska kunna identifiera vilka områden och verksamheter som har sådan betydelse.
- Att i en planeringsstrategi ska fullmäktige ta ställning till kommunens fortsatta arbete med översiktsplaneringen, och till översiktsplanens aktualitet. Kommunens syn på fortsatt arbete kan handla om att översiktsplanen bör revideras i vissa avseenden, att en fördjupning bör tas fram för en viss tätort eller stadsdel eller att arbete ska påbörjas med att se över den kommunomfattande översiktsplanen.

Universitetet anser av flera anledningar att det inte är lämpligt att införa en bindande översiktsplan. Dels på grund av den eventuella risken att kommunpolitikerna inte vågar föreslå strategiska satsningar i planen som på det sättet skulle mista sina visioner och intentioner. Dels skulle en bindande plan medföra överklagningsrätt för tex. fastighetsägare, vilket skulle innebära en mycket tungrodd process.

Universitetet anser att det inte är lämpligt att ge kommunen möjlighet att reglera omfattningen av kraven på bygglov genom föreskrifter i översiktsplanen eftersom översiktsplanens karaktär för övergripande intentioner och strategier inte är lämplig att ange regler för en sådan detaljerad nivå som bygglov. Lärosätet anser därför att det behöver ett verktyg som underlättar den efterföljande planeringen i högre grad, bl.a. på stadsdels- och områdesnivå. Idag är det alltför stor skillnad i skala och detaljeringsgrad mellan fördjupningar av översiktsplaner, som ofta omfattar hela tätortcentra eller stadsdelar och detaljplaner, som ofta endast omfattar kvarter eller del av kvarter. Många kommuners användning av områdes- eller utvecklingsplaner visar på behov av att utreda stadsdelens/områdets karaktär, bebyggelseutveckling samband mellan kvarteren och till omgivande stadsdelar.

Med tanke på klimatförändringar trycker Luleå tekniska universitet även på betydelsen av översiktsplanen som ett instrument för att användningen av mark och vatten anpassas till att undvika risker för skador på den byggda miljön till följd av översvämningar, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade.

Lärosätet trycker även på att det fortsättningsvis ska framgå av översiktsplanen hur kommunen avser att ta hänsyn till relevanta nationella mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling, samt motsvarande krav på hänsyn till relevanta regionala mål, planer och program.

I dag ska länsstyrelsen verka för att översiktsplanen är lämpligt utformad när det gäller bestämmelserna om landsbygdsutveckling i strandnära lägen i miljöbalken. Universitetet

föreslår, liksom utredarna, att länsstyrelsen även ska verka för att planen är lämpligt utformad i förhållande till strandskyddsbestämmelserna i övrigt. Möjligheten att i översiktsplanen peka ut områden för tätortsutveckling i strandnära lägen bör utredas. Däremot anser lärosätet att det inte är ändamålsenligt att med bindande verkan kunna upphäva strandskydd redan i översiktsplanen.

Universitetet vill betona länsstyrelsens uppdrag att i översiktsplaneringen samlat företräda de statliga myndigheternas intressen och av den anledningen stöds utredarnas förslag att Boverket bör få i uppdrag att ta fram vägledning för hur statliga myndigheter bör samverka med länsstyrelsen i planprocessen. Detta för att länsstyrelserna ska agera på likartat sätt över landet. Lärosätet anser det dessutom att det viktigt med förslag på att dialogprocessen mellan staten via Länsstyrelsen och kommunen effektiviseras i former och tid för att den ska vara verkningsfull.

För att länsstyrelserna ska kunna fullgöra sitt uppdrag inom PBL-området har även universitetet erfarenhet av att länsstyrelsernas nuvarande resurser inte är tillräckliga och stödjer därför förslaget att länsstyrelsernas samordnande länsarkitektfunktion stärks genom ökad kompetens och ytterligare ekonomiska resurser.

Slutligen anser Luleå tekniska universitet liksom utredarna att det är av stor vikt att översiktsplanerna digitaliseras utifrån en nationell standard och att översiktsplanerna görs digitalt tillgängliga via både Boverket och Lantmäteriet.

Beslutande

Birgitta Bergvall-Kåreborn
Rektor